

DECIZIE

de inadmisibilitate a sesizării nr.1g/2020 privind excepția de neconstituționalitate
a unor prevederi din articolele 251 alin.(2) și alin.(4), 325 alin.(2),
413 alin.(3) și 414 alin.(2) din Codul de procedură penală

nr. 74 din 02.07.2020

Monitorul Oficial nr.229-233/127 din 11.09.2020

* * *

Curtea Constituțională, judecând în componența:
dnei Liuba ȘOVA, *președinte de ședință*,
dlui Eduard ABABEI,
dlui Nicolae ROȘCA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dnei Eugenia Mîța, *asistent judiciar*,
Având în vedere sesizarea înregistrată pe 3 ianuarie 2020,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând pe 2 iulie 2020 în camera de consiliu,
Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate:
 - a articolului 251 alin.(2) și alin.(4);
 - a articolului 325 alin.(2);
 - a cuvântului „poate” din articolul 413 alin.(3);
 - a textului „prin citirea lor” din articolul 414 alin.(2) din Codul de procedură penală, ridicată de către domnia avocați Vasile Nicoară și Gheorghe Nogai în interesul inculpatei Angela Lurașco, în dosarul nr.1a-683/18, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.
2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de un complet de judecată (format din domnia judecători Ion Pleșca, Maria Neagu și Alexandru Spoială) de la Curtea de Apel Chișinău, în baza articolului 135 alin.(1) lit.a) și g) din [Constituție](#).

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Pe 20 ianuarie 2009, a fost întocmit și trimis în judecată rechizitoriul într-o cauză penală, prin care, între altele, dna Angela Lurașco a fost acuzată de comiterea infracțiunilor prevăzute de articolele 195 alin.(2) [*însușire în proporții deosebit de mari din averea proprietarului, săvârșită prin înșelăciune și abuz de încredere*] și 361 alin.(2) lit.d) [*confecționarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor oficiale, a imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor false săvârșite de două sau mai multe persoane*] din [Codul penal](#).
4. Pe 24 mai 2009, a intrat în vigoare [Legea nr.277 din 18 decembrie 2008](#), prin care, *inter alia*, a fost exclus articolul 195 din [Codul penal](#) și, totodată, au fost operate modificări în articolele din [Codul penal](#) care stabilesc răspunderea pentru infracțiunile ce implică sustragerea bunurilor (e.g. articolele 186, 187, 190, 191) cu circumstanțele agravante – săvârșite în proporții mari sau deosebit de mari.
5. Printr-o sentință din 27 septembrie 2013, Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, între altele, a

dispus: (i) reîncadrarea juridică a faptei imputate dnei Angela Lurașco din articolul 195 alin.(2) la articolul 196 alin.(4) [*cauzarea de daune materiale în proporții deosebit de mari prin înșelăciune sau abuz de încredere, dacă fapta nu constituie o însușire*] din [Codul penal](#); (ii) constatarea vinovăției dnei Angela Lurașco în comiterea infracțiunilor prevăzute de articolele 196 alin.(4) și 361 alin.(2) lit.d) din [Codul penal](#); (iii) încetarea procesului penal, cu liberarea de răspunderea penală a persoanei, din motivul expirării termenului de prescripție prevăzut la articolul 60 alin.(1) lit.b) din [Codul penal](#).

6. Această sentința a fost atacată cu apel, iar prin Decizia Curții de Apel Chișinău din 23 mai 2014 a fost casată parțial și pronunțată o nouă hotărâre potrivit modului stabilit pentru prima instanță, prin care, *inter alia*, în partea ce ține de latura penală, după reîncadrarea juridică a faptei, dna Angela Lurașco a fost recunoscută vinovată de comiterea infracțiunii prevăzute la articolul 191 alin.(5) [*delapidarea (adică însușirea) averii străine săvârșită în proporții deosebit de mari*] din [Codul penal](#).

7. Prin decizii ale Curții Supreme de Justiție, ca urmare a exercitării căii de atac – recurs ordinar, cauza penală respectivă a fost trimisă la rejudecare în instanța de apel.

8. Astfel, pe rolul Curții de Apel Chișinău se află cauza penală nr.1a-683/18 menționată *supra* în §3. În cadrul ședinței instanței de apel din 18 decembrie 2019, domnii avocați Vasile Nicoară și Gheorghe Nogai au ridicat, în interesele inculpatei Angela Lurașco, excepția de neconstituționalitate a prevederilor menționate la §1 din prezenta Decizie.

9. Printr-o încheiere din aceeași dată, Curtea de Apel Chișinău a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

10. Prevederile relevante ale [Constituției](#) sunt următoarele:

Articolul 1

Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

Articolul 20

Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi accesul la justiție.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26

Dreptul la apărare

(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea

drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

Articolul 54 **Restrângerea exercițiului unor drepturi** **sau al unor libertăți**

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Articolul 114 **Înfăptuirea justiției**

„Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești.”

11. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr.122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 251 **Încălcarile care atrag nulitatea actelor procedurale**

„[...]”

(2) Încălcarea prevederilor legale referitoare la competența după materie sau după calitatea persoanei, la sesizarea instanței, la compunerea acesteia și la publicitatea ședinței de judecată, la participarea părților în cazurile obligatorii, la prezența interpretului, traducătorului, dacă sunt obligatorii potrivit legii, atrage nulitatea actului procedural.

[...]”

(4) Încălcarea oricărei alte prevederi legale decât cele prevăzute în alin.(2) atrage nulitatea actului dacă a fost invocată în cursul efectuării acțiunii – când partea este prezentă, sau la terminarea urmăririi penale – când partea ia cunoștință de materialele dosarului, sau în instanța de judecată – când partea a fost absentă la efectuarea acțiunii procesuale, precum și în cazul în care proba este prezentată nemijlocit în instanță.”

Articolul 325 **Limitele judecării cauzei**

„[...]”

(2) Modificarea învinuirii în instanța de judecată se admite dacă prin aceasta nu se agravează situația inculpatului și nu se lezează dreptul lui la apărare. Modificarea învinuirii în sensul agravării situației inculpatului se admite numai în cazurile și în condițiile prevăzute de prezentul cod.”

Articolul 413 **Procedura judecării apelului**

„[...]”

(3) Instanța de apel, la cererea părților, **poate** cerceta suplimentar probele administrate în primă instanță și **poate** administra probe noi.

[...]”

Articolul 414 **Judecarea apelului**

„[...]”

(2) Instanța de apel verifică declarațiile și probele materiale examinate de prima instanță **prin**

citirea lor în ședința de judecată, cu consemnarea în procesul-verbal.

[...]"

ÎN DREPT

A. Argumentele autorilor excepției de neconstituționalitate

12. Autorii excepției de neconstituționalitate menționează că în articolul 251 alin.(2) din Codul de procedură penală legislatorul a omis să indice în categoria nulităților absolute prevederi referitoare la nerespectarea dispozițiilor privind întocmirea rechizitoriului ca act de sesizare al instanței, prin aceasta încălcându-se prevederile articolelor 20, 26 și 114 din [Constituție](#).

13. De asemenea, autorii excepției susțin că articolul 251 alin.(4) din Codul de procedură penală nu-i acordă instanței de judecată prerogativa de a invoca din oficiu nulitatea relativă a unui act procedural, care poate fi invocată doar de părți, fapt care contravine articolelor 1 alin.(3), 20 și 114 din [Constituție](#).

14. Totodată, ei consideră că prevederile articolului 325 alin.(2) din Codul de procedură penală contravin articolelor 20, 23 și 26 din [Constituție](#), deoarece nu stabilesc garanții procesuale pentru inculpat în cazul modificării învinuirii de către procuror în instanța de judecată. Astfel, dispozițiile criticate nu ar prevedea obligația procurorului de a emite o ordonanță motivată privind modificarea învinuirii în cadrul ședinței de judecată și nu ar stabili obligația informării inculpatului cu privire la modificarea învinuirii. În particular, autorii menționează că textul „în sensul agravării situației inculpatului” din articolul 325 alin.(2) din Codul de procedură penală nu este clar, deoarece inculpatul nu poate să prevadă consecințele reîncadrării juridice a faptei în sensul neagravării situației sale. Acest fapt ar încălca articolul 23 din [Constituție](#), care pune în sarcina statului obligația de a face accesibile legile și actele normative.

15. Autorii excepției mai menționează că cuvântul „poate” din articolul 413 alin.(3) din Codul de procedură penală îi permite instanței de judecată să respingă în mod discreționar cererea privind administrarea unor probe, fapt care contravine dispozițiilor constituționale din articolul 26, care garantează dreptul la apărare.

16. Potrivit autorilor excepției de neconstituționalitate, textul „prin citirea lor” din articolul 414 alin.(2) din Codul de procedură penală restrânge dreptul la un proces echitabil garantat de normele constituționale de la articolul 20 și, implicit, dreptul la apărare garantat de articolul 26 din [Constituție](#). Atunci când prevăd că declarațiile și probele materiale examinate de prima instanță sunt verificate de instanța de apel prin citirea lor în ședința de judecată, în opinia autorilor, dispozițiile criticate nu obligă judecătorul la cercetarea lor conform procedurii stabilite pentru prima instanță.

17. În consecință, autorii sesizării pretind că prevederile contestate nu sunt conforme cu exigențele standardului calității legii și sunt contrare articolelor 1 alin.(3), 4, 20, 23, 26, 54 și 114 din [Constituție](#).

B. Aprecierea Curții

18. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

19. În conformitate cu articolul 135 alin.(1) lit.a) din [Constituție](#), controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

20. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de reprezentanții unei părți. Astfel, sesizarea este formulată de către subiectul căruia i s-a conferit acest drept, în baza articolului 135 alin.(1) literele a) și g) din [Constituție](#), așa cum a fost interpretat acesta prin [Hotărârea Curții Constituționale nr.2 din 9 februarie 2016](#).

21. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie prevederile articolului 251 alineatele (2) și (4) [care reglementează nulitatea actelor procedurale] și ale articolului 325 alin.(2) [care stabilește condițiile de modificare a învinuirii în instanța de judecată], precum și textele „poate” din articolul 413 alin.(3) [procedura judecării apelului] și „prin citirea lor” din articolul 414 alin.(2) [judecarea apelului] din Codul de procedură penală.

22. Curtea reține că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză penală în care se

contestă legalitatea și temeinicia unei hotărâri prin care s-a dispus, între altele, reîncadrarea juridică a faptei și încetarea procesului penal. Prin urmare, Curtea admite că prevederile legale contestate ar putea fi aplicate de către instanță la examinarea cauzei.

23. Curtea notează că prevederile articolului 251 alin.(4) din Codul de procedură penală au făcut anterior obiect al examinării în instanța de control constituțional. În acest sens, Curtea a pronunțat [Decizia nr.152 din 29 noiembrie 2018](#), prin care a declarat inadmisibilă sesizarea nr.184g/2018. Totuși, de principiu, această situație nu poate să constituie un impediment pentru a solicita controlul de constituționalitate al unor prevederi din perspectiva altor critici de neconstituționalitate. În astfel de cazuri, Curtea trebuie să verifice dacă sesizarea conține argumente noi sau dacă există circumstanțe de ordin general care să justifice o altă soluție privind admisibilitatea ([DCC nr.25 din 2 martie 2020](#), §19). Curtea constată că în [Decizia nr.152 din 29 noiembrie 2018](#) Curtea a examinat problema limitării momentului până la care pot fi invocate nulitățile prevăzute de articolul 251 alin.(4) din Codul de procedură penală (§27). În această cauză, Curtea observă că sesizarea vizează alte critici de neconstituționalitate ale articolului 251 alin.(4) din Codul de procedură penală, menționate în §14 *supra*.

24. De asemenea, Curtea reține că prevederile articolelor 251 alin.(2), 325 alin.(2), precum și textele „poate” din articolul 413 alin.(3) și, respectiv, „prin citirea lor” din articolul 414 alin.(2) din Codul de procedură penală nu au mai făcut obiect al controlului de constituționalitate.

25. În continuare, Curtea trebuie să verifice, prin prisma argumentelor autorului excepției de neconstituționalitate, dacă textele contestate reprezintă o ingerință în vreun drept fundamental (a se vedea, *mutatis mutandis*, [DCC nr.24 din 2 martie 2020](#), §18).

26. Autorii excepției de neconstituționalitate susțin că prevederile criticate contravin articolelor 1 alin.(3) [*preeminența dreptului*], 4 [*drepturile și libertățile omului*], 20 [*accesul liber la justiție*], 23 [*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*], 26 [*dreptul la apărare*], 54 [*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*] și 114 [*înfăptuirea justiției*] din [Constituție](#).

27. Cu titlu preliminar, Curtea reiterează că articolele 1 alin.(3), 4, 23 și 54 din [Constituție](#) instituie valori cu caracter general și nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul sesizării trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale garantate de [Constituție](#) (a se vedea, *mutatis mutandis*, [HCC nr.3 din 18 ianuarie 2019](#), §18; [HCC nr.19 din 24 septembrie 2019](#), §16; [HCC nr.29 din 12 decembrie 2019](#), §19; [DCC nr.3 din 16 ianuarie 2020](#), §22; [DCC nr.8 din 24 ianuarie 2020](#), §28; [DCC nr.28 din 12 martie 2020](#), §18; [DCC nr.33 din 19 martie 2020](#), §21; [DCC nr.48 din 25 mai 2020](#), §21; [DCC nr.55 din 2 iunie 2020](#), §18).

28. Astfel, Curtea va analiza incidența articolelor 20, 26 și 114 din [Constituție](#).

29. Din perspectiva **articolului 251 alin.(2) și alin.(4) din Codul de procedură penală**, autorii excepției de neconstituționalitate susțin că aceste norme ar fi în contrarietate cu articolele 20, 26 și 114 din [Constituție](#), pentru că (i) nu ar prevedea că întocmirea rechizitoriului cu încălcarea prevederilor legale ar atrage nulitatea actelor procedurale și pentru că (ii) nu ar conferi instanței de judecată competența de a invoca din oficiu nulitatea actelor procedurale atunci când nu s-au respectat prevederile legale privind întocmirea rechizitoriului.

30. Conform articolului 297 alin.(1) din Codul de procedură penală, cauza se trimite în judecată de către procurorul care a întocmit rechizitoriul.

31. Curtea notează că instanțelor de judecată le revine sarcina stabilirii în fiecare caz particular a sancțiunii în cazul încălcării unor prevederi referitoare la întocmirea rechizitoriului și, respectiv, a efectelor (e.g. dacă încălcarea normelor procesuale penale nu poate fi înlăturată decât prin anularea aceluși act). De asemenea, instanțelor le revine sarcina de a asigura în fiecare caz particular ca dreptul la apărare al persoanei să fie practic și efectiv și, în consecință, să asigure caracterul echitabil al procesului penal.

32. Așadar, aspectele ridicate în sesizare din perspectiva articolului 251 alin.(2) din Codul de procedură penală țin de interpretarea și aplicarea legii și exced competenței Curții Constituționale (a se vedea [DCC nr.68 din 15 iunie 2020](#), §25, și jurisprudența citată acolo). Această competență le revine, prin definiție, instanțelor de judecată. De altfel, și Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că rolul decizional conferit instanțelor de judecată urmărește tocmai înlăturarea dubiilor ce persistă cu

ocazia interpretării normelor (*Rohlena v. Cehia* [MC], 27 ianuarie 2015, §50 și §51).

33. Curtea reține ca neîntemeiate criticile de neconstituționalitate referitoare la prevederile articolului 251 alin.(4) din Codul de procedură penală în partea în care acestea omit să reglementeze competența instanței de judecată de a invoca din oficiu nulitatea relativă a actelor procedurale, în cazul în care au fost întocmite cu încălcarea prevederilor articolului 296 alin.(2) din Codul de procedură penală.

34. În acest sens, Curtea reiterează considerentele sale din [Decizia nr.152 din 29 noiembrie 2018](#), prin care Curtea a stabilit că nulitatea prevăzută de dispozițiile articolului 251 alin.(4) din Codul de procedură penală, rezultată din încălcarea normelor care reglementează desfășurarea procesului sub aspectul cazurilor în care pot fi invocate și al momentului până la care pot fi invocate, nu implică probleme de neconstituționalitate, dar, mai curând, reprezintă opțiunea legislatorului, care se înscrie în limitele politicii penale a statului (§27). De asemenea, Curtea menționează că legislatorul a acordat doar părților dreptul de a invoca nulități relative ca o manifestare a principiilor procesului penal ca cel al contradictorialității, inclusiv acela al egalității armelor între acuzare și apărare și al creării unui echilibru între aceste funcții procesuale, iar instanța de judecată păstrându-și astfel rolul de arbitru imparțial.

35. Așadar, Curtea conchide că instanței de judecată îi revine să decidă dacă încălcarea oricărei alte prevederi legale decât cele prevăzute în articolul 251 alin.(2) din Codul de procedură penală atrage nulitatea actului dacă a fost invocată de către părți în instanță – când partea a fost absentă la efectuarea actului, precum și în cazul în care proba a fost prezentată nemijlocit în instanță.

36. Cu privire la **articolul 325 alin.(2) din Codul de procedură penală**, Curtea reține că acesta stabilește reguli privind modificarea învinuirii în instanța de judecată. Astfel, modificarea învinuirii în instanța de judecată se admite dacă prin aceasta nu se agravează situația inculpatului și nu se lezează dreptul lui la apărare. Totuși, modificarea învinuirii în sensul agravării situației inculpatului se admite numai în cazurile și în condițiile Codului de procedură penală.

37. Deși autorii excepției de neconstituționalitate au contestat alineatul (2) al articolului menționat în întregime, Curtea observă că ei pun în discuție, de fapt, pretinsa insuficiență de garanții procedurale în cazul schimbării încadrării juridice a faptei printr-o hotărâre judecătorească de soluționare a fondului cauzei, adusă la cunoștința persoanei doar după deliberare.

38. În acest context, Curtea notează că încadrarea juridică a faptei penale, identificarea normei aplicabile și stabilirea pedepsei țin de competența instanței de judecată, care efectuează încadrarea juridică a faptei în funcție de circumstanțele concrete ale speței deduse judecătii (a se vedea [DCC nr.76 din 21 mai 2019](#), §18; [DCC nr.63 din 11 iunie 2020](#), §28). Instanța de judecată nu este obligată să accepte încadrarea dată de către procuror (a se vedea [DCC nr.40 din 8 mai 2018](#), §22).

39. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului admite competența instanței de judecată de a schimba încadrarea juridică a acuzației cu care a fost sesizată în mod legal, dar că această competență trebuie să fie însoțită de garanții procedurale în favoarea inculpatului (a se vedea *Adrian Constantin v. România*, 12 aprilie 2011, §21). Astfel, [Convenția Europeană a Drepturilor Omului](#) nu interzice reîncadrarea juridică a faptelor de către judecător, cu excepția cazului în care circumstanțele efectuării ei nu-i permit acuzatului să cunoască în detaliu acuzarea înaintată împotriva lui sau îl împiedică să-și pregătească apărarea în mod efectiv (a se vedea *Le Pen v. Franța* (dec.), 10 mai 2001; *Weil v. Franța* (dec.), 18 septembrie 2001, §3; *Ramos Ruiz v. Spania* (dec.), 19 februarie 2002, §3; *Rashid v. Bulgaria* (dec.), 13 octombrie 2005; *Krastev v. Bulgaria* (dec.), 22 mai 2006).

40. Curtea Europeană a menționat că nu se încalcă dreptul la un proces echitabil dacă persoana putea efectiv prevedea reîncadrarea juridică a faptei imputate (*Alexe v. România*, 3 mai 2016, §36). În acest sens, reîncadrarea juridică a faptei este suficient de previzibilă pentru persoană dacă se referă la un element intrinsec al acuzației (a se vedea *Sadak și alții v. Turcia [nr. 1]*, 17 iulie 2001, §52 și §56; *Juha Nuutinen v. Finlanda*, 24 aprilie 2007, §32; *Marilena-Carmen Popa v. România*, 18 februarie 2020, §47).

41. În condițiile în care în timpul examinării cauzei penale în prima instanță legislatorul a exclus articolul 195 din [Codul penal](#), excludere secundată de completarea unor articole privind sustragerea bunurilor cu mențiunea „săvârșite în proporții mari sau deosebit de mari”, pentru persoana, care, de altfel, a fost asistată de un apărător, era suficient de previzibil că instanța de judecată va reîncadra juridic fapta în baza altei norme din [Codul penal](#), care incrimina fapta și care stabilea un tratament sancționator

mai blând.

42. Curtea Europeană a acceptat că persoana ar putea lua cunoștință de noua încadrare juridică a faptei chiar din conținutul hotărârii instanței de judecată (a se vedea *Mihelj v. Slovenia*, 15 ianuarie 2015, §44). În asemenea situații nu se încalcă dreptul la un proces echitabil și, în special, dreptul la apărare, dacă persoana poate contesta hotărârea și, respectiv, reîncadrarea juridică în fața unei instanțe ierarhic superioare dotate cu competența examinării tuturor aspectelor relevante de fapt și de drept (*Ibidem*, §44; *Dallos v. Ungaria*, 1 martie 2001, §§47-53; *Sipavičius v. Lituania*, 21 februarie 2002, §§30-34; *I.H. și alții v. Austria*, 20 aprilie 2006, §§36-38; *Zhupnik v. Ucraina*, 9 decembrie 2010, §§38-45). În cazul *Gelenidze v. Georgia*, 7 noiembrie 2019, §30, Curtea Europeană a subliniat că reîncadrarea juridică a faptei nu încalcă drepturile apărării dacă acuzatul beneficiază, în cadrul procedurii de control, de posibilitatea adecvată de a se apăra.

43. Curtea reține că, în prezenta cauză, persoana acuzată nu este privată de dreptul de a obține reexaminarea cauzei de către instanța de apel și de a se apăra prin toate mijloacele procedurale posibile. Potrivit articolului 401 din Codul de procedură penală, inculpatul are dreptul să atace sentința cu apel în vederea unei noi judecări în fapt și în drept a cauzei, iar instanța de apel este obligată, în baza articolului 414 alin.(1) din același Cod, să verifice legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în baza probelor examinate de prima instanță, conform materialelor din cauza penală și în baza oricăror probe noi prezentate ([DCC nr.63 din 11 iunie 2020](#), §32).

44. Așadar, eventualele vicii de notificare a noii încadrări juridice a faptei pot fi remediate prin intermediul căilor de atac (*ibidem*, §33).

45. Curtea constată că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză pendinte la Curtea de Apel Chișinău. Prin urmare, beneficiind de toate garanțiile dreptului la un proces echitabil, apărarea își va putea, în fața acestei instanței, prezenta poziția și combate constatările primei instanțe.

46. Cu privire la **cuvântul „poate” din articolul 413 alin.(3) din Codul de procedură penală**, Curtea reține că acest articol stabilește că instanța de apel, la cererea părților, poate cerceta suplimentar probele administrate în primă instanță și poate administra probe noi. Astfel, dispozițiile articolului 413 alin.(3) din Codul de procedură penală stabilesc atât (i) dreptul inculpatului sau al oricărui participant la procesul penal de a cere readministrarea unor probe ori administrarea altora noi, precum și (ii) competența instanței de apel de a aprecia utilitatea administrării/readministrării probelor.

47. Așadar, instanța de apel ar putea admite sau, după caz, respinge cererile de cercetare suplimentară a probelor administrare sau cele de administrare a unor probe noi.

48. În jurisprudența sa, Curtea a menționat că respingerea cererii de administrare a unei probe se face, de regulă, în situația în care instanța va considera că aceasta nu este concludentă sau pertinentă pentru cauză (a se vedea [HCC nr.2 din 23 ianuarie 2020](#), §64). Curtea a mai notat că refuzul nejustificat de a audia un martor al apărării, dacă declarația acestuia este pertinentă pentru cauza examinată, constituie o eroare gravă de fapt (a se vedea [DCC nr.123 din 25 noiembrie 2019](#), §22). Această constatare poate fi extrapolată în raport cu refuzul nejustificat de a administra probe noi, pertinente pentru caz.

49. Curtea reține că instanța de apel, deși nu este obligată să dispună readministrarea probelor ori administrarea altora noi, are însă obligația să se pronunțe motivat cu privire la astfel de cereri. Prin urmare, refuzul de a administra probe noi solicitate de părți trebuie motivat suficient. Mai mult, eventualul refuz al instanței de apel poate fi contestat odată cu fondul cauzei. Toate acestea au ca scop, pe de o parte, asigurarea dreptului la un proces echitabil, iar, pe de altă parte, soluționarea cu celeritate a cauzei, întrucât, în caz contrar, s-ar permite prelungirea nejustificată a soluționării acesteia printr-o cerere de readministrare/administrare a probelor, cu toate că dispunerea lor nu este pertinentă cauzei.

50. Cu privire la **textul „prin citirea lor” din articolul 414 alin.(2) din Codul de procedură penală**, Curtea notează că acest articol stabilește că instanța de apel verifică declarațiile și probele materiale examinate de prima instanță prin citirea lor în ședința de judecată, cu consemnarea în procesul-verbal.

51. Autorul excepției de neconstituționalitate susține, în esență, că textul criticat ar încălca dispozițiile constituționale invocate, deoarece citirea declarației martorului în condițiile articolului 414

alin.(2) din Codul de procedură penală ar lipsi părțile de posibilitatea de a pune întrebări acestuia, astfel încât principiul contradictorialității și-ar pierde consistența reală.

52. Sub acest aspect, Curtea reține că textul „prin citirea lor” din articolul 414 alin.(2) din Codul de procedură penală este incident în ipoteza în care părțile nu pun la îndoială și nu contestă declarațiile date în prima instanță.

53. Totodată, conform alineatului (3) al aceluiași articol, în cazul în care declarațiile persoanelor care au fost audiate în prima instanță se contestă de către părți, la solicitarea acestora, persoanele care le-au depus pot fi audiate în instanța de apel conform regulilor generale pentru examinarea cauzelor în primă instanță.

54. În aceste condiții, Curtea reține că textele „poate” din articolul 413 alin.(3) și, respectiv, „prin citirea lor” din articolul 414 alin.(2) din Codul de procedură penală nu aduc vreo ingerință, *per se*, drepturilor garantate de articolele 20 și 26 din [Constituție](#). De asemenea, textele legale criticate nu contravin prevederilor constituționale care consacră înfăptuirea justiției, deoarece, potrivit articolului 114 din Legea fundamentală, justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești, iar judecătorii, indiferent de faza procesuală în care sunt implicați, sunt independenți și se supun numai legii.

55. Mai mult, pentru că în acest caz autorii excepției pun în discuție inclusiv cerința previzibilității legii procesual penale, Curtea își reiterează jurisprudența în materie, în care a stabilit că Codul de procedură penală nu poate să abunde în texte explicative. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept există un element inevitabil de interpretare judiciară, inclusiv într-o normă de drept procedural penal (a se vedea, în acest sens, [DCC nr.124 din 30 octombrie 2018](#), §24; [DCC nr.152 din 29 noiembrie 2018](#), §24).

56. Așadar, Curtea constată că, în cazul dat, legislația procesual-penală conține suficiente garanții pentru asigurarea dreptului la un proces echitabil și a dreptului la apărare, iar modul de aplicare a garanțiilor unui proces echitabil în cadrul procedurilor în fața curților de apel depinde de caracteristicile speciale ale procedurilor în cauză, urmând să se țină cont de totalitatea procedurilor și a rolului curții de apel în ordinea juridică internă (a se vedea *Botten v. Norvegia*, 19 februarie 1996, §39).

57. Prin urmare, în baza celor menționate *supra*, Curtea constată că prezenta sesizare privind excepția de neconstituționalitate nu întrunește condițiile de admisibilitate și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolului 26 alin.(1) din [Legea cu privire la Curtea Constituțională](#) și a articolelor 61 alin.(3) și 64 din [Codul jurisdicției constituționale](#), Curtea Constituțională

DECIDE:

1. Se declară inadmisibilă sesizarea privind excepția de neconstituționalitate:

- a articolului 251 alin.(2) și alin.(4);

- a articolului 325 alin.(2);

- a cuvântului „poate” din articolul 413 alin.(3)

- a textului „prin citirea lor” din articolul 414 alin.(2) din Codul de procedură penală, ridicată de către domnia avocați Vasile Nicoară și Gheorghe Nogai, în interesul inculpatei Angela Iurașco, în dosarul nr.1a-683/18, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

PREȘEDINTE DE ȘEDINȚĂ Liuba ȘOVA

Nr.74. Chișinău, 2 iulie 2020.